

Doek

gevolgen van dien. Bij mijn weten is deze problematiek bekend bij het departement.

Door iets meer tijd te nemen voor de gedwongen splitsing kan het proces van splitsing beter verlopen. Het is bepaald geen sinecure om bedrijven die in de loop van tientallen jaren zijn ontstaan, te ontvlechten. Door langer de tijd te nemen, wordt de problematiek van de credit ratings overzichtelijker en krijgen de bedrijven de gelegenheid om op verantwoorde wijze de CBL-problematiek af te wikkelen.

Waarom kan het tijdstip van de realisatie van de gedwongen splitsing niet verschoven worden naar een latere datum en wordt niet eerst de met de motie afgedwongen rapportage door de DTe per 1 november aanstaande afgewacht? Door een latere datum te kiezen voor het slaan van het KB en het ingaan van de wet krijgt de minister de ruimte om met de sector en haar aandeelhouders tot een goede afstemming te komen over een adequaat implementatietraject. Graag krijg ik hierop een reactie van de minister. Bijkomend voordeel is dat door verschuiving in de tijd waarschijnlijk, zoals de optimisten zullen zeggen, splitsing van distributienetten in EU-verband dichterbij komt.

De CDA fractie kijkt met meer dan gewone belangstelling uit naar het antwoord van de minister.

De heer **Shouw** (D66): Mevrouw de voorzitter. Om meer duidelijkheid te krijgen over de politieke positie van de grootste fractie van dit land, wil ik de heer Doek nog twee vragen stellen. Klopt het dat de CDA-fractie in de Tweede Kamer als één blok achter het voorstel van deze minister staat om direct over te gaan tot splitsing? Klopt het dat het CDA-smaldeel in dit kabinet als één blok achter deze minister staat om terstond over te gaan tot splitsing?

De heer **Doek** (CDA): Over de positie van de CDA-fractie aan de overkant merk ik het volgende op. Ik heb het desbetreffende AO gevolgd, weliswaar niet in de zaal, maar gelukkig kon ik dat via internet volgen. Ik herinner mij dat onze collega's aan de overkant de minister met name hebben opgeroepen om met grote zorgvuldigheid om te gaan met de motie en om de criteria die daarin genoemd worden, in aanmerking te nemen. Zij hebben de minister gevraagd daarover overleg te plegen met de gehele Eerste Kamer en uiteraard met de fractie van het CDA in de Eerste Kamer.

Wat uw tweede vraag betreft: ik ben niet in staat om daarop antwoord te geven.

De heer **Shouw** (D66): Dank u wel. Ik zal deze twee vragen ook aan de minister stellen.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Reuten, die zijn maidenspeech zal houden.

□

De heer **Reuten** (SP): Voorzitter. Ik dank de minister van Economische Zaken voor haar antwoord op de door de SP-fractie schriftelijk gestelde vragen naar aanleiding van haar brief aan de Kamer van 7 juni 2007 aangaande de Nederlandse energievoorziening, in het bijzonder het voorgenomen in werking stellen van de splitsing van het energienetbeheer en de energieproductie en -levering.

De antwoorden van de minister nemen niet weg dat ik in haar genoemde brief geen overtuigende argumenten zie om haar te ontheffen van de ministeriële toezegging de splitsing c.q. het groepsverbod niet in werking te stellen. Die toezegging is gedaan naar aanleiding van de in deze Kamer op 21 november 2006 Kamerbreed, dus ook door de SP, aanvaarde motie-Doek/Sylvester c.s.; een motie die, in de woorden destijds van mijn fractievoorzitter, de splitsingswet veranderde in geen splitsingswet. Overigens is het goed te memoreren dat mijn fractie als enige tegen de wet stemde, omdat zij van mening bleef dat met de motie weliswaar de angel uit de wet gehaald leek te worden, maar de wet als zodanig een slechte wet bleef.

Het vervolg van mijn betoog begint algemeen, gaat dan naar een aantal specifieke zaken en eindigt wederom algemeen en concluderend. Ik bespreek vijf punten.

Net als de minister dit op bladzijde 2 en 3 van haar brief doet, wil ik eerst ingaan op de brede context van het beleidsvoornemen. Op bladzijde 2 van de brief stelt de minister: "Het groepsverbod, splitsing dus, is geen op zichzelf staand beleidsinitiatief. Het moet worden gezien in de context van het brede energiebeleid." Vervolgens geeft de minister, zoals zij het zelf noemt, vier kern-elementen c.q. kernargumenten van dit beleid aan. Ik ga in op de eerste drie daarvan.

Het eerste betreft de randvoorwaarden voor de stimulering van duurzame energie. De minister stelt: "Voorts zal de inzet op duurzame energie de afhankelijkheid van het buitenland verder terugbrengen." Ik wil graag van de minister weten of onafhankelijkheid van het buitenland inderdaad deel uitmaakt van "het brede energiebeleid" zoals zij stelt. Graag willen wij ook weten of dergelijke onafhankelijkheid deel uitmaakt van het beleid van Economische Zaken in het algemeen. Het komt ons voor dat dit, om het zacht te stellen, op gespannen voet staat met het beleidsoogmerk van internationaal vrij verkeer van goederen en kapitaal dat wij elders in het beleid menen te kunnen ontwaren. Met andere woorden, het beleid lijkt te zijn: vrij internationaal verkeer, dus afhankelijkheid van het buitenland, maar toch liever niet. Het komt ons voor dat dit inconsistent is. Graag horen wij de reactie van de minister hierop.

Bij het tweede kernelement geeft de minister aan: "In de geliberaliseerde markt zorgen marktpartijen voor investeringen in productiecapaciteit. Deze investeringen komen tot stand in een goed functionerende markt en een aantrekkelijk investeringsklimaat. Inwerkingtreding van het groepsverbod realiseert dit." De minister vervolgt dan: "Het feit dat circa 50% van de Nederlandse elektriciteitsproductie reeds door buitenlandse bedrijven geschiedt, draagt bij aan de leveringszekerheid voor Nederland." Ik neem aan dat de minister net als ik ziet dat dit tweede kernargument van haar beleid in tegenspraak is met het eerste, dat op zichzelf al inconsistent was. Immers, waar de minister zich eerst positief uitlaat over onafhankelijkheid van het buitenland, hanteert zij hier de afhankelijkheid van buitenlandse bedrijven als aanbeveling. Graag wil ik van de minister weten hoe zij deze inconsistente argumentatie verenigt.

Het derde kernelement van het beleid – wij wezen daar reeds op in onze schriftelijke vragen – plaatst het geheel in een opmerkelijk perspectief. Waar er in het tweede kernargument nog sprake is van een geliberaliseerde markt, suggereert het derde kernargument het samen optrekken van de staat en de bedrijven van de ene natie

Reuten

tegen dat van de staat en de bedrijven van een andere natie. Hier lijkt de minister zich te bekennen tot een beleid dat veel weg heeft van een achttiende-eeuws mercantilisme. De minister spreekt hier immers van "onze relaties met de energieproducerende landen", waarbij zij vermoedelijk toch doelt op de staat c.q. de regering. Graag wil ik van de minister weten of zij zich inderdaad bekent tot een natie-economische politiek, waarin de Nederlandse Staat en bedrijven samen optrekken tegenover de energieproducerende staten of wellicht buitenlandse staten in het algemeen. Vervolgens wil ik graag weten hoe dit zich verhoudt tot neoliberale beleidsideeën over vrij internationaal verkeer van goederen en kapitaal waarachter een anationale politiek lijkt te schuilen.

Voor de volledigheid constateer ik dat bij het vierde en laatste kernelement van het beleid gemeld wordt dat de onderhavige splitsing geenszins gedwongen is op grond van EU-regels en dat de minister dus eigenstandig voor dit beleid kiest.

Samenvattend op dit punt van de context van het brede energiebeleid: het spreekt voor zichzelf dat het ingewikkeld is om oppositie te voeren dan wel medestand te betuigen ten opzichte van een inconsistent gefundeerd beleid. Wij roepen de minister dan ook op om haar beleidsargumentatie te herzien; het gaat hier om zeer elementaire zaken. Het spijt ons dat deze oproep nodig is in deze fase van een dergelijk omvangrijk en voor de Nederlandse bevolking belangrijk dossier.

Ik kom tot mijn tweede punt. Hoofdkwesties voor de inwerkingstelling zijn enerzijds de internationale aspiraties van een aantal betrokkenen, waarop ik straks indirect inga en anderzijds die van het zogenoemde "gelijke speelveld". De voetbalmetafoor van Economische Zaken spreekt mij overigens in dit verband wat minder aan. Ik ga kort in op deze laatste kwestie, waarop wij in de schriftelijke uitwisseling geen afdoende antwoord kregen. Op bladzijde 2 van haar brief stelt de minister: "De wet garandeert een gelijk speelveld voor alle energieaanbieders in Nederland. Het groepsverbod biedt buitenlandse leveranciers de mogelijkheid om op gelijke voorwaarden de Nederlandse afnemer te bedienen." Uit deze passage maken wij op dat er thans, bij geïntegreerde bedrijfsvoering door de bekende vier, geen gelijk speelveld is. Niettemin opereren er thans overige aanbieders op de leveranciersmarkt. In de huidige situatie zijn er dan drie mogelijkheden.

1. De huidige situatie levert geen ongelijk speelveld. De minister lijkt dan verkeerd geïnformeerd te zijn.
2. De vier geïntegreerde bedrijven opereren relatief gezien dermate inefficiënt dat andere, eventueel buitenlandse, bedrijven zelfs bij het "ongelijke speelveld" de concurrentie gemakkelijk aankunnen.
3. De genoemde vier opereren ongeveer gelijkwaardig efficiënt ten opzichte van de andere, eventueel buitenlandse, aanbieders, doch er is een, eventueel impliciet, prijsleiderschap of er zijn kartel- c.q. kartelachtige afspraken tussen de aanbieders.

Graag willen wij van de minister weten welke van deze drie mogelijkheden zij het meest aannemelijk acht. Vervolgens willen wij graag weten of deze aanleiding geeft tot beleidsherziening.

Ik kom tot mijn derde punt en ga in op de oligopolide en kartelachtige marktform van de sector en op de rol van publiek eigendom. Gezien het feit dat, technisch

gezien, er slechts zo'n 20% aan elektriciteit geïmporteerd kan worden en gezien het kaliber van de technisch optimale omvang van elektriciteitsopwekkingcentrales in het binnenland, zal het aantal producenten dat gewichtgevend opereert in de Nederlandse energieproductiesector zo beperkt zijn dat de markt nu en in de toekomst een oligopolide karakter heeft. Er zal van de vrije concurrentie uit de elementaire economieboeken dan nooit sprake kunnen zijn. Hetzelfde geldt, doch in mindere mate, voor de distributie van energie. Wat wij zullen gaan zien, is net zoiets als in de huidige benzinemarkt, namelijk dat een prijsleider – ik zal de u bekende naam niet noemen – de prijs en daarmee de winst vaststelt. Gezien dit oligopolide karakter van de Nederlandse elektriciteits- en gasmarkt, gezien het eminente belang van energie voor bedrijven en consumenten en gezien het aandeel van energie in het budget, is de SP-fractie van mening dat de desbetreffende bedrijven publiek eigendom zouden moeten zijn. Indien er dan marktmacht in het spel is en er overwinsten gegenereerd worden, vallen deze overwinsten tenminste toe aan de gemeenschap. Dit is de principiële positie van de SP-fractie.

Meer aansluitend bij de huidige situatie van mengeling van publieke en private bedrijven is de SP-fractie van mening dat deze mengeling gehandhaafd moet worden. De reden is dat dit het de mededingingsautoriteit in beginsel eenvoudiger maakt om kartels of kartelachtige situaties op te sporen, mits de eigenaren van de publieke bedrijven controlerend optreden met betrekking tot de prijspolitiek van het publieke bedrijf. Het publieke bedrijf zou zo fungeren als kartelbreker.

In dit verband ben ik blij met de bereidheid van de minister, aangegeven op blz. 2 van haar brief, om een regiegroep in te stellen die het belang van publiek eigendom van energiebedrijven bij de betrokken provincies en gemeentes entameert. Onze fractie vraagt de minister verder te gaan dan een "bereidheid", en de Kamer toe te zeggen dat zij dit op korte termijn, binnen een spanne van enige maanden, inderdaad onderneemt.

Vervolgens wil ik voorstellen dat de minister op dezelfde korte termijn met de betrokken provincies en gemeentes een overeenkomst sluit waarin zij zich verplichten om bij een voornemen tot vervreemding van de desbetreffende aandelen, een voorkeursrecht te gunnen aan andere Nederlandse publieke organen. In het verlengde hiervan verzoekt de SP-fractie de minister om na te gaan of Nederlandse pensioenfondsen, binnen hun eigen autonomie, in dit geval de bereidheid hebben om de desbetreffende publieke organen hiertoe leningen te verstrekken.

Ik kom op mijn vierde punt, de vermeende urgentie van het voorliggende voornemen van de minister. Gegeven de huidige wet, en de huidige beperkte inwerkingstelling, mogen de netten niet zonder haar instemming vervreemd worden, dus ook niet aan buitenlandse publieke of private bedrijven. Hier ligt dus geen urgentie. Blijft het argument dat de huidige laagspanningsbeheerders onvoldoende in het net zouden investeren of zouden gaan investeren. Echter, dit zou niet slechts tegen hun eigen belang ingaan, maar wij vinden ook in de NMa/DTe-rapportages geen harde aanwijzingen dat dit het geval zou zijn. Sterker nog, het Nederlandse net is een van de betrouwbaarste in Europa. Voorts is het aan de minister om met betrekking tot netinvesteringen, zo nodig, harde afspraken te maken met de betrokken

Reuten

bedrijven. Uit aan de minister gerichte schriftelijke toezeggingen van betrokkenen blijkt dat dit mogelijk is.

Ten vijfde wil ik kort ingaan op de potentiële schadeclaims die ingesteld kunnen worden indien de volledige splitsingswet in werking wordt gesteld en waarvan er een aantal reeds aangekondigd zijn. In deze kwestie is het door Nederland vooruitlopen op EU-regels cruciaal. Immers, zou in de huidige omstandigheden het groepsverbod door Nederland in werking worden gesteld, dan kunnen betrokkenen vorderingen instellen op grond van huidige EU-regels en -verdragen. Terzijde: wij vermoeden dat de kwestie van mogelijke schadeclaims een rol zal gaan spelen bij de specifieke toekomstige inrichting van de EU-regels, maar dat is nu niet aan de orde. Met het thans instellen van het groepsverbod hangen de minister en daarmee de Nederlandse belastingbetaler enorme onzekerheden boven het hoofd. Ik zeg "onzekerheden". In diverse documenten die wij van de minister ontvingen, wordt steeds gesproken over risico's, maar dat is wat anders. "Risico's" zijn statistisch berekenbaar en in beginsel verzekeraar. "Onzekerheden" zijn niet statistisch berekenbaar en verzekeraar, zo heeft Keynes ons 70 jaar geleden al uitgelegd. Indien de minister vol vertrouwen is over de adviezen die haar ambtsvoorgangers inwonnen met betrekking tot schadeclaims en indien het inderdaad om risico's zou gaan, dan zou zij deze risico's moeten kunnen afdekken bij verzekeringsinstellingen. Maar omdat het niet om risico's doch onzekerheden gaat, vermoed ik dat de minister er niet in zal slagen om de vermeende risico's af te dekken tegen zelfs 150% van de door haar adviseurs aangegeven maximale claims. Ik wil de minister daarom vragen of zij bereid is, op korte termijn bij verzekeringsinstellingen na te gaan tegen welke prijs zij de potentiële schadeclaims willen afdekken. De minister komt zo de marktprijs te weten van het vermeende risico dat zij aangaat, of zij komt te weten dat het om onzekerheden gaat waar nauwelijks een peil op te trekken valt. Verder zijn er nog de grote onzekerheden waarmee werknemers potentieel geconfronteerd worden en waarvan het de vraag is of schade rechtens geclaimd kan worden, maar waarvan de potentiële gevolgen uiteindelijk vele malen groter zijn dan die voor financiers.

Ik sluit af. Onze fractie had en heeft aanzienlijke bedenkingen bij de inhoud en consistentie van de wet waarover wij thans discussiëren. Echter, gegeven deze wet realiseert de motie-Doek/Sylvester een aantal van de praktische kortetermijndoelstellingen van de SP-fractie op het vlak van publiek eigendom zoals onder mijn derde punt aangegeven. Bovendien vermijdt deze motie de aanzienlijke onzekerheden waarover ik zojuist uitweidde. Wij verzoeken de minister derhalve om de motie-Doek/Sylvester voor onbepaalde tijd gestand te doen en op korte termijn in overleg te treden met de betrokken vier bedrijven teneinde met hen een convenant te sluiten waarin geformuleerd is welke activiteiten als risicovol c.q. onzeker gelden. In dit convenant legt ieder van de vier bedrijven zich dan vast om indien het dergelijke activiteiten niettemin wenst te ondernemen het bedrijf vrijwillig te splitsen. Graag hoor ik de reactie van de minister hierop.

Met belangstelling zie ik uit naar de antwoorden van de minister op de in totaal twaalf vragen of voorstellen die ik heb voorgelegd.

De **voorzitter**: Mijnheer Reuten, een onderwerp als de

splitsing van energiebedrijven, dat vandaag aan de orde is, vraagt om een gedegen kennis van de materie en politiek inzicht. Dit geldt te meer omdat dit dossier, zoals in het debat tot nu toe is gebleken, een voorgeschiedenis heeft, zeker in deze Kamer. Uw inbreng laat zien dat dit alles voor u geen obstakel is geweest. Ik wil u dan ook graag van harte feliciteren met uw eerste plenaire optreden in deze Kamer.

U studeerde economie en sociologische economie aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam en aan het Birkbeck College van de University of London. U promoveerde aan de Universiteit van Amsterdam. Het is deze laatste universiteit waar u werkzaam was en bleef. Eerst als docent, later als hoofddocent macro-economie, wetenschapsfilosofie, economie, geschiedenis van de economische theorie en politieke economie. In uw dagelijks leven bent u directeur van de mastersopleiding economie van diezelfde universiteit. Zoals het een goed wetenschapper betaamt, heeft u veel, ook internationale, publicaties op uw naam staan.

U staat op de website van de SP te boek als internationaal erkend Marxexpert. U heeft tevens al enige jaren ervaring in de politiek opgedaan als economisch adviseur van de Tweede Kamerfractie van uw partij. Dat kan u hier goed van pas komen, niet alleen als lid van uw fractie en lid van deze Kamer, maar ook als vice-voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken in deze Kamer.

Mijnheer Reuten, in uw omgeving karakteriseert men u als zeer serieus en principieel. Ik heb gemeend die toon ook te kunnen ontwaren in uw bijdrage. U wordt beschouwd als een stevige denker die niet gauw tevreden is. Als ik goed ben ingelicht, is een van de theses van Marx, die u inspireert, dat wij de wereld niet alleen moeten interpreteren, maar ook moeten veranderen.

De heer **Reuten** (SP): Absoluut!

De **voorzitter**: Daaraan, mijnheer Reuten, kunt u vanaf vandaag als politicus zeker vier jaar lang daadwerkelijk bijdragen. Ik wens u daarbij van harte succes.

Ik geef de collega's de gelegenheid om u te feliciteren met uw maidenspeech.

De heer **Reuten** (SP): Mevrouw de voorzitter. Dank u zeer voor deze mooie woorden. De komende periode zal ik die elfde these voor ogen houden.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Laurier, die ook zijn maidenspeech zal houden.

□

De heer **Laurier** (GroenLinks): Mevrouw de voorzitter. Toen ik vorige week op het centraal station van de gemeente Den Haag aankwam, werd ik, en met mij vele medereizigers, opgevangen door een aantal in rood t-shirt geklede jongeren die mij een al even rood gekleurd pamflet in de handen drukten. In dat pamflet werd ik opgeroepen om tegen de splitsing te stemmen. Eerlijk gezegd, weet ik niet hoeveel van mijn medereizigers zich op dat moment realiseerden dat het hier om een actie ging van energiebedrijven naar aanleiding van